

Anne-Marie Vedsø Olesens båltale

Taler

Anne-Marie Vedsø Olesen
Forfatter

Dato

23. juni 2023

Sted

Lindholm Høje, Nørresundby

”Midsommerteltet, de lyse nætter,
står tjældet over de danske sletter.”

Sådan lyder begyndelsen på Johannes V. Jensens ”Sommersolhvervssang” fra 1936.

Midsommer, sommersonhverv, sankthans. Med sommersonhverv i forgårs den 21. juni og sankthansaften nu den 23. juni fejrer vi de lyse nætter og danske traditioner med rødder langt tilbage i vores kulturhistorie.

Der er meget at fejre. Se bare på stedet vi står, naturskønt nær danske oldtidsminder. Lindholm Højes stensætninger ligger lige derovre - på den anden side af bygningen - og når man besøger dem, er det umuligt ikke at mærke suset fra en fælles historie, oldtiden der puster til fantasien og væver fortid, nutid og fremtid sammen.

Midsommer, sankthans. Hvad enten udgangspunktet er den hedenske sommersonhvervsfest eller Johannes Døberens fødselsdag, fejrer vi her i aften endnu engang lyset og livet.

For at forstå lyset og livet er det imidlertid altid nyttigt at rette blikket mod mørket og døden. Lys eksisterer på baggrund af mørke, livet udfolder sig og finder sin kraft og tyngde i bevidstheden om døden.

Både nordisk og kristen mytologi er grundsten i Danmarks kulturelle og åndelige fundament, og når man befinder sig nær oldtidsminder, som vi gør i aften, er det oplagt at begynde med de værdier, vi har fået med fra vikingetidens og jernalderens asatro.

I asatroens mytologiske univers kunne man havne to steder efter døden: Enten til evig fest med rigelige mængder mad og drikke hos overguden Odin i Valhalla, eller man kunne henslæbe et kraftsløst efterliv i dødsriget Helheim, hvor regnen silede ned indendørs i en trøstesløse festsal med tomme fade på bordene. Det var Valhalla eller Helheim efter døden. Festglæde eller kedsomhed.

Men hvem kom så hen hvor? Hvilken adfærd i livet blev belønnet?

Til dødsriget Helheim kom de såkaldte stråddøde - de som havde lidt stråddøden. Det vil sige de som døde af alderdom eller sygdom eller uheldige ulykker i modsætning til den ærefulde krigerdød i kamp. Nu skal man så huske, at Helheim ingen straf var. Begrebet synd var ikke en del af den nordiske mytologi. Helheim er et kedeligt sted, men der er ingen straffe, ingen pinsler. Helheim er blot et driftsløst sted beregnet til det handlingsfattige liv.

Døde man derimod i kamp med våben i hånd, blev man hentet af overguden Odins valkyrier og som belønning bragt til Valhalla til evigt muntert gilde i festligt lag.

Kan der virkelig ligge værdier, som vi kan bruge i dag, i en mytologi der på den måde tilsyneladende belønner den blodtørstige kriger?

Ja, det kan der, og væsentlige værdier endda. Går man et abstraktionsniveau op og betragter det på et mere generelt plan, kan man snildt se den nordiske dødsmytologi som andet end en hyldest til brovtende vold og krigerisk bersærkerangang: Det drejer sig om handlekraft. Om det i den sværest tænkelige situation at finde viljen og modet til at handle - og sværest og mest angstfuldt er vel at være truet på liv og frihed - det er belønning værd.

Ganske vist er vi i Danmark ikke truet af krig i dag, men vi oplever alle sammen større eller mindre kriser i løbet af tilværelsen, kriser som lammer og truer med at suge livet ud af os. Skilsmisse, sygdom, konkurs, arbejdsløshed.

I den nordiske dødsmytologi ligger en opfordring til i svære situationer at forsøge at hive sig ud af stilstanden og på en eller anden måde grave handlekraften frem. En opfordring til komme videre med livet. Livet og lyset.

Nu fra den nordiske mytologi til den kristne, fra den hedenske

sommersolhvervsfest til sankthans:

Sankthans er fejringen af Johannes Døberens fødselsdag. Som vi fejrer juleaften dagen før Jesu fødselsdag, fejrer vi sankthansaften dagen før Johannes Døberens.

Retter man blikket mod kristendommens fortællinger om døden for at belyse livet, er der helt andre værdier at hente end i asatroen, værdier som tydeligt præger vores kultur og tankesæt i dag. I kristendommen belønnes medmenneskelighed, næstekærlighed, barmhjertighed, tilgivelse med en plads i himlen efter døden. At gøre det gode, at være et godt menneske. Det spreder lys.

Hvor er vi bare heldige her i Danmark at have en kulturarv, en historie af en sådan tyngde med os: Handlekraft og medmenneskelighed. Det skal vi huske.

I digtet "Vølvens spådom" fra det islandske middelalderværk "Den poetiske Edda" fortæller en spående vølv om verdens skabelse og undergang. I andet vers siger vølven:

"Jeg husker jætter
født i oldtid
de fostred mig
i fjerne tider."

Vølven husker. Hun husker og fortæller. Det er så vigtigt for at forstå hvem vi er i dag, at kende vores historie og oldtid, at spejle os i fortællingerne. De skibssætninger vi står i nærheden af her ved Lindholm Høje, er en betydningsfuld del af Danmarks erindring. Oldtidens jættestore sten husker for os og med os.

Det gør dygtige fagfolk også. Ekspertter i arkæologi, oldnordisk og historie graver og forsker. Betydningen af et stærkt uddannelsessystem på de områder kan ikke overvurderes, ligesom det er en fornøjelse at opleve museer som Vikingemuseet Lindholm Høje blive prioriteret, så de levende kan formidle al den vægtige viden.

Vi står i aften - på den lyseste tid nær de ældste sten - feststemte med vin i glassene som var vi til gilde i Valhalla. Det er let her i disse omgivelser at mærke magien. At forestille sig Odin komme galopperende forbi på sin ottebenede

hingst, Sleipner, at se jætter der slæber tunge sten til nye bygningsværker, og i tussmørket opleve små lysalfer svirre og glimte omkring os.

I aften må vi ikke tænde bål på grund af tørken.

Lad os nu i stedet tænde bål i tankerne - for fantasien, for glæden, fællesskabet og livet. Og lad os samtidig sende tanker til Ukraine, hvor mænd og kvinder døgnnet rundt angstfulde finder modet til handlekraft og kæmper for liv og frihed.

Jeg vil slutte af med endnu et par strofer fra Johannes V. Jensens ”Sommersolhvervssang”:

”Som søer, rørt af en brise, kornet
nær kysten står under månehornet.
Og bål som tændes på næs og bavn,
et budskab bringer fra stavn til stavn.”

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Båltale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/anne-marie-vedso-olesens-baltale>